

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα

T: 2107233221-2 | W: www.nchr.gr | E: info@nchr.gr

Δήλωση ΕΕΔΑ για τις Ανεξάρτητες Αρχές

Ζητήματα διασφάλισης της θεσμικής ακεραιότητας των συνταγματικά κατοχυρωμένων Ανεξάρτητων Αρχών και σεβασμού του καθεστώτος αυξημένων εγγυήσεων των Μελών τους

Αθήνα, 30 Νοεμβρίου 2023¹

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) που είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ελλάδα αποτελεί και η ίδια μέρος του συστήματος ελέγχων και ισορροπιών (*checks and balances*) της Ελληνικής Δημοκρατίας και δείκτης για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ελλάδα. Παρακολουθεί δε στενά τις συνιστώσες που διασφαλίζουν το σεβασμό του κράτους δικαίου στη χώρα μας, υποβάλλοντας ετησίως σχετικές εκθέσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.²

Στην Ολομέλεια της ΕΕΔΑ εκπροσωπούνται οι Ανεξάρτητες Αρχές των οποίων η εντολή εκτείνεται σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μέλη της ΕΕΔΑ έχουν οριστεί στην παρούσα θητεία (2022-2026) από τον Συνήγορο του Πολίτη, την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ), την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ).

¹ Η παρούσα Δήλωση υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στις 16.11.2023. Εισηγητές: Γιάννης Ιωαννίδης, Α' Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ, Αλέξανδρος Κωνσταντίνου, Προεδρεύων Γ' Τμήματος ΕΕΔΑ και Εύα Τζαβαλά, Ειδική Επιστήμονας ΕΕΔΑ.

² ENNHRI/GNCHR, The state of the rule of law in Europe, Reports from National Human Rights Institutions, Greece, August 2023. ENNHRI/GNCHR, State of the rule of law in Europe in 2022, Reports from National Human Rights Institutions, Greece, July 2022. ENNHRI/GNCHR, State of the Rule of Law in Europe 2021, Greece, June 2021.

Συγκεκριμένα, η ΕΕΔΑ έχει επανειλημμένα τονίσει³ τη σημασία των Ανεξάρτητων Αρχών στη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του ρόλου τους ως θεσμικών αντιβάρων της εκτελεστικής εξουσίας, ρόλος ο οποίος αναγνωρίζεται και από τον συνταγματικό νομοθέτη⁴ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.⁵ Όπως έχει επισημάνει η Εθνική Επιτροπή «[η] συνταγματοποίηση [των Ανεξάρτητων Αρχών] κατά την αναθεώρηση του 2001 εξέφρασε τη βούληση της θεσμικής ενίσχυσης των Ανεξάρτητων Αρχών και της λειτουργίας τους υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων χωρίς παρεμβολές από την εκάστοτε κυβερνητική εξουσία».⁶ Ο σεβασμός της ανεξαρτησίας των Ανεξαρτήτων Αρχών από το Κράτος είναι βασική επιταγή ενός σύγχρονου κράτους δικαίου, όπου οι Ανεξάρτητες Αρχές αποτελούν φυσικό σύμμαχο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Βασικά θεσμικά χαρακτηριστικά και προϋποθέσεις ανεξαρτησίας είναι το ορισμένο της θητείας των Μελών και η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία τους.⁷ Μάλιστα, γίνεται δεκτό πως τα δύο συνταγματικώς προβλεπόμενα στοιχεία τους λειτουργούν εξισορροπητικά, αφού το ορισμένο της θητείας θέτει όριο στη λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των Μελών, ιδιαίτερα όσο οι αρμοδιότητες των ανεξαρτήτων αρχών διευρύνονται και αναλαμβάνουν κανονιστικές, κατασταλτικές και κυρωτικές δράσεις.⁸ Εάν η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των Ανεξαρτήτων Αρχών δε γίνεται σεβαστή από την Πολιτεία, καταστρατηγείται και ο σκοπός θέσπισής τους από το νομοθέτη (συντακτικό ή μη).

Σήμερα η ΕΕΔΑ διαπιστώνει σοβαρά ζητήματα ως προς την ορθή, δημοκρατική και απρόσκοπτη συγκρότηση και λειτουργία ορισμένων Ανεξαρτήτων Αρχών σύμφωνα με τα όσα επιτάσσει το κανονιστικό και ρυθμιστικό τους πλαίσιο (Σύνταγμα ή/και εφαρμοστικοί νόμοι).

³ ΕΕΔΑ, [Έκθεση αναφοράς](#) για το θεσμικό πλαίσιο ελέγχου των υπηρεσιών ασφαλείας και πληροφοριών, 2023. ΕΕΔΑ, [Ψήφισμα](#) για τα ζητήματα λειτουργίας των συνταγματικώς κατοχυρωμένων Ανεξάρτητων Αρχών, 2008. ΕΕΔΑ, [Απόφαση](#) για το θέμα του ελέγχου των Ανεξάρτητων Αρχών και των θεσμών προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2007.

⁴ Άρθρο 101Α Συντάγματος.

⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έκθεση του 2020](#) για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα, SWD (2020) 307 final.

⁶ Ψήφισμα ΕΕΔΑ, όπ. παρ.

⁷ Κατερίνα Ηλιάδου, «Άρθρο 101Α» στο Φ. Σπυρόπουλος κ.ά., *Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 1623-1633, 1627.

⁸ Νικόλαος Παπαδόπουλος, «Άρθρο 19» στο Φ. Σπυρόπουλος κ.ά., *Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 469-494, 481.

Η ΕΕΔΑ, υπογραμμίζοντας ότι η έγκαιρη και εντός των προβλεπόμενων χρονικών ορίων αντικατάσταση των Μελών των Ανεξάρτητων Αρχών αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση και εγγύηση της ανεξαρτησίας των Ανεξάρτητων Αρχών σημειώνει κατ' αρχάς ότι η παρατεταμένη καθυστέρηση της επιλογής νέων Μελών των Ανεξάρτητων Αρχών είναι εξόχως προβληματική.

Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ εκφράζει την ανησυχία της ότι η σπουδή με την οποία εισήχθη στη Διάσκεψη των Προέδρων και ολοκληρώθηκε η διαδικασία επιλογής των νέων Μελών της ΑΔΑΕ και του ΕΣΡ, κατά την πρόσφατη συνεδρίαση της 28.9.2023, απέκλεισε τη δυνατότητα αναζήτησης ευρύτερων συναινέσεων και προσώπων κοινής αποδοχής, σύμφωνα με το πνεύμα της παρ. 2 του άρθρου 101Α του Συντάγματος. Η εν λόγω συνταγματική διάταξη απαιτεί ευρύτερες συναινέσεις για την επιλογή των Μελών των Ανεξάρτητων Αρχών και σε κάθε περίπτωση αυξημένη πλειοψηφία, αρχικώς 4/5 και ήδη μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2019, 3/5 της Διάσκεψης των Προέδρων. Κατά μείζονα λόγο, ο ορισμός νέων Μελών με πλειοψηφία μικρότερη της απαιτούμενης από το άρθρο 101Α του Συντάγματος είναι συνταγματικά ανεπίτρεπτος.

Τέλος, η ΕΕΔΑ παρακολουθεί με ιδιαίτερο προβληματισμό και ανησυχία, τα σοβαρά προσκόμματα που αντιμετωπίζει η ΑΔΑΕ κατά την εκτέλεση των καθηκόντων της, την κλήση ενώπιον της Δικαιοσύνης Μελών της ΑΔΑΕ για ενέργειες που άπτονται των καθηκόντων τους στο πλαίσιο του ελεγκτικού ρόλου της Ανεξάρτητης Αρχής, καθώς επίσης και τις καταγγελίες του Προέδρου της ΑΔΑΕ ενώπιον της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, για «*αυξανόμενες πιέσεις*» προς την ΑΔΑΕ κατά τη διεξαγωγή των έρευνών σχετικά με την παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών.⁹ Κατά την συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ την 16.11.2023, προσκλήθηκε και παρέστη ο Πρόεδρος της ΑΔΑΕ (σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 4 του ν. 4780/2021), ο οποίος ενημέρωσε τα Μέλη για τα εμπόδια που αντιμετωπίζει κατά την άσκηση των καθηκόντων του τον τελευταίο καιρό. Κατήγγειλε προσπάθειες παρεμπόδισης της εκτέλεσης ελέγχων από την Αρχή στις εγκαταστάσεις παρόχων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και κρατικών υπηρεσιών, δυσφημιστικές και απειλητικές αναφορές εις βάρος του

⁹ European Parliament, LIBE, [Press Release](#) - Spyware: MEPs take stock of developments in the member states, 26.10.2023.

από επίσημα όργανα του Κράτους, τη μη νόμιμη επιλογή Μελών της ΑΔΑΕ λόγω έλλειψης της απαραίτητης συνταγματικής πλειοψηφίας καθώς και την κλήση σε απολογία ενώπιον της Δικαιοσύνης Μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και του προσωπικού της Αρχής για τις απόψεις τους και τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων τους. Όλα τα ανωτέρω συντελούν στη δημιουργία ενός «καταθλιπτικού, τοξικού κλίματος» εντός του οποίου καλείται το προσωπικό της Αρχής να συνεχίσει να επιτελεί το έργο του.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δυο εκ των Μελών της ΑΔΑΕ για τους οποίους έχει δοθεί παραγγελία για δικαστική έρευνα από την Εισαγγελία ήταν, κατά την έναρξη της έρευνας, Μέλη της Εθνικής Επιτροπής. Στο πλαίσιο του ενεργού τους ρόλου στις εργασίες της ΕΕΔΑ, λαμβάνοντας δε επιπρόσθετα υπόψη τη συμβολή τους στην Έκθεση Αναφοράς για το θεσμικό πλαίσιο ελέγχου των υπηρεσιών ασφαλείας και πληροφοριών (Μάρτιος 2023), υπενθυμίζεται επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν. 4780/2021 παρ. 6 *«Τα Μέλη της ΕΕΔΑ δεν ευθύνονται, δεν διώκονται και δεν εξετάζονται για γνώμη που διατύπωσαν ή ψήφο που έδωσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Δίωξη επιτρέπεται μόνο για συκοφαντική δυσφήμιση, εξύβριση ή παραβίαση του απορρήτου που συνιστά ποινικό αδίκημα.»*.

Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η απρόσκοπτη και χωρίς παρεμβάσεις λειτουργία των Ανεξάρτητων Αρχών και η διασφάλιση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των Μελών τους συνιστά απαραίτητο κανόνα για την ομαλή λειτουργία ενός Κράτους Δικαίου. Τα Μέλη Ανεξαρτήτων Αρχών δεν πρέπει να διώκονται ποινικά για την εκτέλεση των καθηκόντων τους.